

СЦЕНІЧНА СТИЛІЗАЦІЯ ТРОЇСТИХ МУЗИК У ПРАКТИЦІ ВЕЛИКОГО АКАДЕМІЧНОГО СЛОБОЖАНСЬКОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ І ТАНЦЮ: ХУДОЖНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Савицька Олександра Вікторівна,
старший викладач кафедри народних інструментів
Харківської державної академії культури
ORCID ID: 0009-0007-3449-7552

Мельник Надія Валентинівна,
старший викладач кафедри народних інструментів
Харківської державної академії культури
ORCID ID: 0009-0003-4276-1932

У статті здійснено комплексне мистецтвознавче дослідження сценічної стилізації традиції троїстих музик у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю в контексті сучасних процесів розвитку українського народно-інструментального мистецтва. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі професійних народних колективів у збереженні, трансляції та художньому переосмисленні фольклорної спадщини, а також необхідністю наукового осмислення механізмів адаптації традиційних форм музикування до умов академічної сцени.

Дослідження спрямоване на виявлення художніх і методологічних особливостей трансформації традиційної моделі троїстих музик у сценічному просторі, де народний інструменталізм функціонує як складова синтетичної музично-хореографічної форми. На матеріалі виконавської практики ансамблю проаналізовано інструментальний склад, фактурну організацію, принципи інструментування та ансамблевої взаємодії, що дозволило окреслити характерні риси сценічної стилізації, зокрема розширення тембрової палітри, ускладнення музичної тканини та посилення драматургічної ролі інструментального супроводу у взаємодії з танцем і вокалом.

У ході дослідження встановлено, що сценічна стилізація троїстих музик у діяльності Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю не зводиться до зовнішньої імітації фольклорних ознак, а ґрунтується на збереженні інтонаційно-стильового ядра традиції, характерної ритміки та ладового мислення. Виявлено, що художнє узагальнення народного матеріалу відбувається на основі регіонально маркованих інтонаційних моделей Слобожанщини, які в умовах сценічного виконання набувають узагальненого символічного звучання.

Узагальнення результатів дослідження дозволяє розглядати сценічну стилізацію троїстих музик у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю як самостійну форму професійного народно-інструментального виконавства, що виконує важливу культуротворчу, освітню та репрезентативну функцію в сучасному художньому просторі України. Одержані висновки можуть бути використані у науково-дослідній, виконавській та навчально-методичній діяльності.

Ключові слова: троїсті музики, сценічна стилізація, народно-інструментальне мистецтво, академічний народний ансамбль, виконавська інтерпретація, фольклорна традиція, слобожанська музична культура.

Savytska Oleksandra, Melnyk Nadiia. Stage stylization of triplet music in the practice of the Great Academic Slobozhansky Song and Dance Ensemble: artistic and methodological dimensions

The article presents a comprehensive art historical study of the stage stylization of the tradition of triple music in the practice of the Great Academic Slobozhansky Ensemble of Song and Dance in the context of modern processes of development of Ukrainian folk and instrumental art. The relevance of the topic is due to the growing role of professional folk groups in the preservation, transmission and artistic rethinking of the folklore heritage, as well as the need for scientific understanding of the mechanisms for adapting traditional forms of music making to the conditions of the academic stage.

The study is aimed at identifying the artistic and methodological features of the transformation of the traditional model of triple music in the stage space, where folk instrumentalism functions as a component of a synthetic musical and choreographic form. Based on the material of the ensemble's performance practice, the instrumental composition, textural organization, principles of instrumentation and ensemble interaction were analyzed, which allowed us to outline the characteristic features of stage stylization, in particular, the expansion of the timbre palette, the complication of the musical fabric and the strengthening of the dramatic role of instrumental accompaniment in interaction with dance and vocals.

The study found that the stage stylization of triplet music in the activities of the Great Academic Slobozhansky Song and Dance Ensemble is not reduced to the external imitation of folklore features, but is based on the preservation of the intonation-stylistic core of tradition, characteristic rhythm and mode thinking. It was found that the artistic generalization of folk material occurs on the basis of regionally marked intonation models of Slobozhanshchyna, which in the conditions of stage performance acquire a generalized symbolic sound.

The generalization of the results of the study allows us to consider the stage stylization of triplet music in the practice of the Great Academic Slobozhansky Song and Dance Ensemble as an independent form of professional folk instrumental performance, which performs an important cultural, educational and representative function in the modern artistic space of Ukraine. The conclusions obtained can be used in scientific research, performance and educational and methodological activities.

Key words: triplets of music, stage stylization, folk instrumental art, academic folk ensemble, performing interpretation, folklore tradition, Slobozhansky musical culture.

Вступ. Традиція троїстих музик посідає особливе місце в системі української народної інструментальної культури, виступаючи важливим носієм регіональної виконавської манери, тембрового мислення та музично-обрядової образності. Упродовж історичного розвитку цей феномен сформувався як органічна складова побутового та святкового музикування, тісно пов'язаного з танцювальною стихією, імпровізаційністю та функціональністю музичного вислову. Водночас у XX–XXI століттях троїсті музики зазнають активних трансформацій, зумовлених процесами професіоналізації, академізації та перенесення традиційних форм музикування у сферу сценічного мистецтва [4].

У контексті діяльності професійних народних колективів особливої актуальності набуває проблема сценічної стилізації троїстих музик, що передбачає не механічне відтворення автентичної моделі, а її художньо осмислену інтерпретацію відповідно до законів сцени, вимог ансамблевої злагодженості та сучасного естетичного сприйняття. Такий підхід дозволяє зберігати жанрово-стильові ознаки традиції, водночас адаптуючи їх до умов великої концертної форми, хореографічної драматургії та оркестрового мислення [6].

У цьому аспекті показовою є практика Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю, діяльність якого репрезентує цілісну модель сценічного опрацювання фольклорного матеріалу з опорою на регіональні традиції Слобожанщини. У виконавських та інструментальних рішеннях ансамблю простежується послідовне прагнення до збереження інтонаційної природи народної музики, поєднане з професійною обробкою, розширенням тембрової палітри та чітко вибудованою сценічною формою. Саме тому аналіз сценічної стилізації троїстих музик у практиці цього колективу дозволяє виявити важливі художні та методологічні закономірності сучасного народно-інструментального виконавства.

Незважаючи на наявність ґрунтовних етномузикологічних досліджень, присвячених троїстим музикам як явищу традиційної культури, питання їх сценічної трансформації у діяльності конкретних академічних ансамблів залишається недостатньо висвітленим у науковому дискурсі. Це зумовлює актуальність звернення до зазначеної проблематики та визначає необхідність комплексного аналізу художніх і методологічних аспектів сценічної стилізації троїстих музик у сучасній виконавській практиці.

Мета дослідження. Метою дослідження є виявлення та осмислення особливостей сценічної стилізації троїстих музик у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю з акцентом на художні принципи інтерпретації традиційного інструментального музикування та методологічні підходи до його адаптації в умовах професійного академічного виконавства.

Матеріали та методи дослідження. Матеріальну основу дослідження становить сценічно-виконавська практика Великого академічного слобожанського

ансамблю пісні і танцю, зокрема зразки інструментальних номерів і музично-хореографічних композицій, у яких реалізовано принципи стилізації традиції троїстих музик. До корпусу матеріалів також залучено нотні партитури та інструментування репертуарних творів, аудіо- та відеозаписи концертних виступів ансамблю, а також архівні й довідкові джерела, що відображають етапи формування виконавської концепції колективу.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних мистецтвознавчих методів. Аналітико-структурний метод використовується для виявлення особливостей музичної форми, фактури та тембрової організації сценічних зразків стилізації троїстих музик. Порівняльний метод дає змогу зіставити традиційну модель троїстих музик із її сценічними інтерпретаціями у професійному виконавстві ансамблю, визначаючи ступінь трансформації автентичних елементів. Історико-культурний підхід дозволяє розглянути досліджуване явище у ширшому контексті розвитку українського народно-інструментального мистецтва та процесів його академізації.

Важливу роль відіграє виконавсько-інтерпретаційний метод, спрямований на осмислення специфіки ансамблевої взаємодії, манери звуковидобування та інтонаційного мислення, характерних для сценічних стилізацій троїстих музик. Елементи етномузикологічного аналізу застосовуються для виявлення зв'язку між регіональною традицією Слобожанщини та її художнім переосмисленням у сценічних формах. Сукупність зазначених методів забезпечує цілісне дослідження художніх і методологічних аспектів сценічної стилізації троїстих музик у практиці академічного народного колективу.

Результати дослідження. Проведене дослідження сценічно-виконавської практики Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю дозволило виявити закономірності художньої та методологічної трансформації традиції троїстих музик у межах професійного академічного народного виконавства. З'ясовано, що сценічна стилізація у діяльності ансамблю постає як цілісна система, в якій поєднуються етномузикологічні засади осмислення фольклорного матеріалу, принципи оркестрового мислення та вимоги синтетичної сценічної форми, зорієнтованої на взаємодію музики, танцю та візуального образу [1].

У процесі аналізу встановлено, що традиційна модель троїстих музик, яка в автентичному середовищі характеризується відносною варіативністю складу, імпровізаційністю та функціональною зумовленістю музикування, у сценічній практиці ансамблю зазнає суттєвого художнього переосмислення. Водночас це переосмислення не руйнує інтонаційно-стильової основи традиції, а спрямоване на її узагальнення та адаптацію до умов великої сцени. Особливу роль у цьому процесі відіграє збереження провідної мелодичної лінії, що тяжіє до народної манери інтонування,

при одночасному ускладненні фактури та розширенні тембрової палітри [11].

Для систематизації виявлених відмінностей і спільних рис між автентичною та сценічною моделями троїстих музик було здійснено порівняльний аналіз, результати якого узагальнено у таблиці 1. Вона відображає ключові параметри стилізації, що мають принципове значення для розуміння художньої специфіки сценічної інтерпретації.

Аналіз даних, наведених у таблиці 1, підтверджує, що сценічна стилізація не є редуцією традиції, а виступає формою її художнього узагальнення, у якій відбувається перехід від локальної функціональності до символічно-образного сценічного висловлювання. При цьому важливим результатом є збереження інтонаційної впізнаваності троїстих музик, що забезпечує спадкоємність між традиційною та академічною формами існування народного інструменталізму.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика традиційної моделі троїстих музик та їх сценічної стилізації у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю

Параметр аналізу	Традиційна модель троїстих музик	Сценічна стилізація в практиці ансамблю
Інструментальний склад	Обмежений, варіативний (скрипка, цимбали, бубон та ін.)	Розширений, із залученням оркестрових груп народних інструментів
Фактурна організація	Переважно гетерофонна	Багатопарова, оркестрово вибудована
Характер виконавства	Імпровізаційний, ситуативно зумовлений	Регламентований, ансамблево узгоджений
Функція музики	Прикладна (танцювальна, обрядова)	Драматургічна, образно-сценічна
Інтонаційна основа	Регіонально маркована	Узагальнена з опорою на регіональні інтонаційні моделі

Джерело: сформовано автором на основі [2], [7], [10]

Окрему увагу в дослідженні приділено методологічному аспекту стилізації, який проявляється у поетапній роботі з фольклорним матеріалом. Встановлено, що у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю цей процес має логічно вибудовану послідовність, спрямовану на збереження смислового ядра традиції при її сценічній трансформації. Узагальнення цього процесу подано у схемі 1, яка відображає основні етапи стилізації троїстих музик у діяльності колективу.

Запропонована схема 1 засвідчує, що стилізація троїстих музик у сценічній практиці ансамблю є результатом цілеспрямованої художньо-методологічної роботи, в якій кожен етап підпорядкований завданню збереження традиційної інтонаційної логіки при формуванні завершеного сценічного образу. Такий підхід забезпечує органічну інтеграцію народного інструменталізму в структуру академічного концертного дійства та сприяє формуванню стійкої виконавської моделі, придатної як для концертної, так і для педагогічної практики [5].

Таким чином, результати дослідження дозволяють стверджувати, що сценічна стилізація троїстих музик у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю функціонує як самостійне художнє явище, в якому поєднуються традиційні регіональні інтонаційні засади та сучасні принципи професійного народно-інструментального виконавства. Отримані висновки створюють підґрунтя для подальших досліджень проблем сценічної інтерпретації фольклору в контексті розвитку академічних народних ансамблів України [8].

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що сценічна стилізація троїстих музик у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю пісні і танцю постає як складний художньо-методологічний процес, спрямований на збереження інтонаційно-стильової ідентичності традиційного народного інструменталізму в умовах професійного академічного виконавства. Виявлено, що така

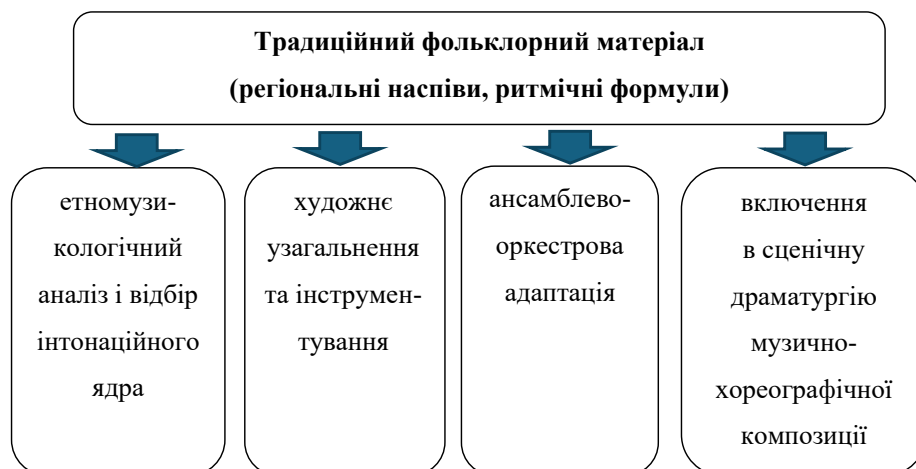

Схема 1. Етапи сценічної стилізації традиції троїстих музик

Джерело: сформовано автором на основі [3], [9]

стилізація не обмежується зовнішнім відтворенням фольклорних ознак, а ґрунтується на глибокому осмисленні регіональної традиції та її творчому переосмисленні відповідно до законів сценічного мистецтва.

Доведено, що у виконавській концепції ансамблю традиційна модель троїстих музик зазнає художнього узагальнення, внаслідок чого відбувається трансформація інструментального складу, фактурної організації та функціонального навантаження музики. При цьому ключовим результатом є збереження інтонаційного ядра народної мелодики та характерної ритмічної організації, що забезпечує спадкоємність між автентичною та сценічною формами існування троїстих музик.

Визначено, що методологічна основа сценічної стилізації у практиці Великого академічного слобожанського ансамблю базується на поетапному опрацюванні

фольклорного матеріалу, яке поєднує етномузикологічний аналіз, художнє узагальнення та оркестрово-ансамблеву адаптацію. Такий підхід сприяє формуванню цілісної сценічної драматургії та забезпечує органічну інтеграцію інструментального компонента у синтетичну структуру музично-хореографічної композиції.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що сценічна стилізація троїстих музик у діяльності досліджуваного колективу виконує важливу культуротворчу та освітню функцію, сприяючи збереженню й актуалізації традицій народного інструментального мистецтва в сучасному художньому просторі. Одержані висновки окреслюють перспективи подальших наукових розвідок у галузі сценічної інтерпретації фольклору, зокрема в аспекті порівняльного аналізу виконавських моделей академічних народних ансамблів України.

Література:

1. Благава Т. О. Формування теорії української народної хореографії в історико-культурологічному вимірі. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III (30), Iss. 59. С. 27–30.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. Київ : Муз. Україна, 1990. 150 с.
3. Лиманська О. В. Трансформація побутово-ігрового комплексу слобожанської традиції у сучасному хореографічному мистецтві. *Культура і сучасність*. 2011. № 2. С. 190–195.
4. Нечитайло В. С. Народне хореографічне мистецтво України в соціокультурних умовах сьогодення. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2017. № 2. С. 88–93.
5. Таранцева О. Формування фахових умінь майбутніх учителів хореографії засобами українського народного танцю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти». Київ, 2002. 18 с.
6. Чепалов О. І. Мистецтво танцю – широкі наукові обрії. *Культура України : зб. наук. пр. Харків. держ. акад. культури*. Харків, 2013. Вип. 42, ч. 2. С. 62–70.
7. Чернишова А. М. Український народний танець як засіб відродження національної культури. *Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. Ін-т педагогіки Нац. акад. пед. наук України*, Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. Хмельницький, 2012. Вип. 13. С. 339–402.
8. Чілікіна Н. О. Проблематика сучасної хореографічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини*. Умань, 2015. Вип. 12 (2). С. 298–308.
9. Шариков Д. І. Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2013. № 1. С. 171–175.
10. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XX ст.). У 2 т. Т. 2 : монографія. Харків, 2001. 398 с.
11. Шкоріненко В. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2003. 18 с.

References:

1. Blahova T. O. (2015). Formuvannya teorii ukrayins'koyi narodnoyi khoreohrafiyi v istoryko-kul'turolohichnomu vymiri. [Formation of the theory of Ukrainian folk choreography in the historical and cultural dimension]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Pp. 27–30. [in Ukrainian].
2. Verkhovynets' V. M. (1990). Teoriya ukrayins'koho narodnoho tantsyu. [Theory of Ukrainian folk dance]. Kyiv : Muz. Ukrayina. 150 p. [in Ukrainian].
3. Lymans'ka O. V. (2011). Transformatsiya pobutovo-ihrovoho kompleksu slobozhans'koyi tradytsiyi u suchasnomu khoreohrafichnomu mystetstvi. [Transformation of the domestic and game complex of the Slobozhan tradition in modern choreographic art]. *Kul'tura i suchasnist'* – *Culture and Modernity*. № 2. Pp. 190–195. [in Ukrainian].
4. Nechytyaylo V. S. (2017). Narodne khoreohrafichne mystetstvo Ukrayiny v sotsiokul'turnykh umovakh s'ohodennya. [Folk choreographic art of Ukraine in the socio-cultural conditions of today]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Leading Personnel of Culture and Arts*. № 2. Pp. 88–93. [in Ukrainian].
5. Tarantseva O. (2002). Formuvannya fakhovykh umin' maybutnikh uchyteliv khoreohrafiyi zasobamy ukrayins'koho narodnoho tantsyu. [Formation of professional skills of future teachers of choreography by means of Ukrainian folk dance] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriya i metodyka prof. osvity” – author's abstract. dissertation ... candidate of pedagogical sciences: special 13.00.04 “Theory and methods of professional education”. Kyiv. 18 p. [in Ukrainian].
6. Chepalov O. I. (2013). Mystetstvo tantsyu – shyroki naukovy obriyi. [The art of dance – broad scientific horizons]. *Kul'tura Ukrayiny : zb. nauk. pr. Kharkiv. derzh. akad. kul'tury. – Culture of Ukraine: collection of scientific works*. Kharkiv. *State Academician of Culture*. Kharkiv. Pp. 62–70. [in Ukrainian].

7. Chernyshova A. M. (2012). Ukrayins'kyi narodnyy tanets' yak zasib vidrozhennya natsional'noyi kul'tury. [Ukrainian folk dance as a means of reviving national culture]. Pedahohichnyy dyskurs : zb. nauk. pr. In-t pedahohiky Nats. akad. ped. nauk Ukrayiny, Khmel'nyts. humanitar.-ped. Akad – *Pedagogical discourse: collection of scientific works. Institute of Pedagogy of the National Academician of Pedagogical Sciences of Ukraine. Khmel'nyts'kyi*. Pp. 339–402. [in Ukrainian].
8. Chilikina N. O. (2015). Problematyka suchasnoyi khoreorafichnoyi osvity. [Problems of modern choreographic education]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya : zb. nauk. pr. Uman. derzh. ped. un-t im. Pavla Tychyny – Problems of training a modern teacher: collection of scientific works. Uman. State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna. Uman'*. Pp. 298–308. [in Ukrainian].
9. Sharykov D. I. (2013). Mystetstvoznavcha nauka khoreolohiya yak fenomen khudozhn'oyi kul'tury. [Art history science of choreography as a phenomenon of artistic culture]. *Visnyk Derzhavnoyi akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv – Bulletin of the State Academy of Leading Personnel of Culture and Arts. Kyiv. № 1*. Pp. 171–175. [in Ukrainian].
10. Sheyko V. M. (2001). Kul'tura. Tsyvilizatsiya. Hlobalizatsiya (kinets' XIX – pochatok XX st.). [Culture. Civilization. Globalization (late 19th – early 20th centuries)] : monohrafiya – monograph. Kharkiv. 398 p. [in Ukrainian].
11. Shkorinenko V. (2003). Narodnyy tanets' u tradytsiyniy i suchasniy kul'turi Ukrayiny. [Folk dance in traditional and modern culture of Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva : spets. 17.00.01 “Teoriya ta istoriya kul'tury” – author's abstract. dissertation ... candidate of arts studies: speciality 17.00.01 “Theory and history of culture”. Kyiv. 18 p. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026